

UDK: 327.56:341.6
Biblid 0543-3657, 64 (2013)
God. LXIV, br. 1150, str. 5–19.
Izvorni naučni članak
Primljen: 6. maj 2013.

Prof. dr Vladimir PRVULOVIĆ¹

Veština pregovaranja u međunarodnim odnosima (studija slučaja: pregovori Beograda i Prištine pod okriljem EU)

SAŽETAK

Članak analizira probleme, varijante, strategiju i veštinu pregovaranja predstavnika Srbije u pregovorima sa Prištinom pod okriljem Evropske unije u Briselu. U uvodnom delu govori se o neophodnosti visokog nivoa stručnosti i obuke javnih funkcionera i pregovarača kako bi ostvarili visoke domete u zaštiti državnih interesa. Na bazi iznetih stavova u članku se zaključuje sledeće: Ne možemo poboljšati svoju spoljnopolitičku poziciju, bez odgovornih i za te funkcije specifično školovanih javnih funkcionera, spremnih da rade u opštem (a ne partijskom ili nekom drugom) interesu. Bez obučanih, pripremljenih i tvrdih pregovarača sa verifikovanom pregovaračkom veštinom, nema uspeha u međunarodnom pregovaranju. Nema uspešnih pregovora bez čvrste, prethodno dogovorene i razrađene pregovaračke strategije za svaki mogući tok pregovora. Ako se pregovori vode pod pritiskom i nametnutim rešenjem, to nisu pregovori već ultimatum i, kao takve, treba ih odbiti.

Ključne reči: Javna funkcija, javni funkcioner, međunarodno pregovaranje, pregovaračka veština, strategija pregovaranja, ultimatum.

Uvod

Neposredan povod za ovaj članak predstavlja situacija u kojoj se Srbija nalazi u pregovaračkom procesu sa Prištinom pod okriljem Evropske

¹ Prof. dr Vladimir Prvulović, redovni profesor, Fakultet za međunarodnu ekonomiju, Megatrend Univerzitet, Beograd. E-mail: vpravulovic@megatrend.edu.rs. Pogledi izneti u radu predstavljaju lične stavove autora.

unije (EU). Naime, posle osam rundi pregovora, bili smo u situaciji da nam se nameće neodgovarajuće rešenje kao ultimatum, pod fatalnim pritiskom izveštaja koji se podnosi za sednicu Saveta Evropske unije (Savet ministara inostranih poslova EU) od 22. aprila 2013. godine, *na kojoj bi se mogla doneti odluka o datumu za početak naših pristupnih pregovora o članstvu u EU.*²

Imajući u vidu dubinu i složenost problema rešenja o normalizaciji odnosa Srbije sa samoproglašenom Republikom Kosovo,³ želeli smo da ukažemo na neophodnost odgovornijeg odnosa javnih funkcionera prema ovom složenom problemu, ali i drugim problemima u funkcionisanju države. Takođe, želeli smo da ukažemo i na to da boljih i efikasnijih javnih funkcija i funkcionera ne može biti bez njihovog za tu funkciju specifičnog školovanja i pripreme, kako se to radi u razvijenim demokratskim državama. Posebno smo hteli da ukažemo na ključnu ulogu većih, edukovanih i izuzetno pripremljenih pregovarača, sa promišljenom strategijom pregovaranja, sa aktivnim pristupom i blagovremenim reagovanjima u toku samog pregovaračkog procesa i sa skalom mogućih rešenja – od maksimalističkih, preko optimalnih, do minimalno mogućeg i prihvatljivog rezultata.

Osnovna hipoteza ovog rada bila bi sledeća: Kao zemlja, ne možemo poboljšati svoju spoljnopolitičku (pregovaračku) poziciju, bez odgovornih i za te funkcije specifično školovanih javnih funkcionera spremnih da rade u opštem (a ne partijskom ili nekom drugom) interesu.

U ovom istraživanju razmotrićemo i nekoliko *pomoćnih hipoteza*:

1. Ukoliko je većina javnih funkcionera regrutovana iz partijskih struktura i zbog političkih razloga, a ne zbog njihovih visokih kvaliteta, nema izgleda da ćemo imati efikasnu državnu administraciju;
2. Javni funkcioneri za partijske zasluge dobijaju visoke beneficije, a ne težak i odgovoran rad u javnom interesu;
3. Bez obučanih, pripremljenih i upornih pregovarača sa verifikovanom pregovaračkom veštinom, nema uspeha u međunarodnom pregovaranju;
4. Nema uspešnih pregovora bez jasne, prethodno dogovorene i razrađene pregovaračke strategije za svaki mogući tok pregovora;

² Članak je pripreman pre nego što je parafiran Sporazum Beograda i Prištine. Na sednici Saveta Evropske unije, 22. aprila 2013, na bazi pozitivnog izveštaja Ketrin Ešton o pregovorima, doneta je odluka da se Evropskom savetu (šefova država i vlada) predloži da, na sednici 28. juna 2013, odredi datum za početak pristupnih pregovora Srbije za članstvo u EU.

³ U razmatranju se neminovno nameće poređenje sa farsičnim pregovorima, po istom pitanju, vođenim pod okriljem Međunarodne kontakt grupe u Rambujeu i Parizu, neposredno pred početak bombardovanja Jugoslavije. Više o tome: Boris Krivokapić, *NATO agresija na Jugoslaviju – sila iznad prava*, Beograd 1999, str. 9–11; Gavro Perazić, *Rambuje ili rat*, Beograd 2001, str. 65–70; Danilo Zolo, *Invoking Humanity – War, Law and Global Order*, London, New York, 2002, pp. 23–36.

5. Ako se pregovori vode pod nametnutim ili samonametnutim pritiskom i nametnutim rešenjem, to nisu pregovori već ultimatum i, kao takve, treba ih odbiti. Međutim, treba odmah jasno sagledati i sve posledice takvog odbijanja i pripremiti najefikasnije, ali realne odgovore na njih.

U daljem tekstu, razmotrićemo pomenute hipoteze i pokušati da utvrdimo zaključke koji mogu biti od koristi za dalje ili buduće pregovore po ovom ili drugim pitanjima (pa i u očekivanim, teškim i dugim pregovorima za prijem u članstvo u EU).

1. Javna funkcija nije samo (nije uopšte) privilegija

Javna funkcija, dužnosti i osobine modernog javnog funkcionera se, kao predmet i veština, izučavaju na svim značajnijim fakultetima političkih nauka, pravnim i fakultetima za državnu upravu u razvijenim demokratskim društvima.

Kroz to školovanje se nauči da biti javni funkcioner nije lako, niti je to, pre svega, privilegija koja donosi i omogućava beneficije, već težak i odgovoran posao da se na najbolji mogući i najefikasniji način obavlja posao u ime i na korist zajednice. Da bi to bilo tako, javni funkcioner mora da poseduje visok nivo stručnog znanja i veštine da obavlja poverene mu dužnosti u interesu svih građana svoje zemlje, resora ili nadležnosti.

To je funkcija koja je podložna kontroli, verifikaciji ili smeni od strane tela koje je na to mesto javnog funkcionera izabralo, ili zakonski zadužene institucije za nadzor, i pod stalnim je uvidom u njegov rad i preispitivanjem građana. Interesi građana, odnosno državni interesi, uvek su ispred ličnih ili posebnih interesa javnog funkcionera. Tako se objašnjava i stabilnost državne administracije u trajnim i uređenim demokratskim društvima, bez obzira na promene partija na vlasti, odnosno vlada ili kabineta (u Velikoj Britaniji, Švajcarskoj, Nemačkoj, i dr.). Biti javni funkcioner u takvim zemljama je velika čast i funkcija za poštovanje, ali i veliki teret odgovornosti i proverljiva stručnost najvišeg ranga.

Zato ne čudi da se, kod svakog ograđenja o deontologiju (specifična pravila javne funkcije) od strane javnog funkcionera, podnosi ostavka, bez čekanja da to zatraže građani ili tela za nadzor i bez veštackog traženja alibija za propuste ili nepoštovanja javnog interesa. Institucija dobrovoljne ostavke, bez trzavica i političkih lomova, je podrazumevajući deo javne funkcije u slučaju neblagovemenog ili nepravilnog delovanja u poverenoj nadležnosti, što nanosi štetu javnom interesu ili interesima građana. To nije ni partijska ili politička nagrada za vernost ili prijateljska nadoknada za ranije zasluge, već obaveza da se krajnje odgovorno, stručno i efikasno radi u opštem interesu svih. Ovo se uvek i stalno mora znati, a onda otpadaju brojni problemi nepotizma, korupcije, javašluka, „gledanja kroz prste“ i ostali slični problemi karakteristični za tranziciona društva.

2. Pregovaračka veština

Međunarodno pregovaranje je postupak u kojem se nastoji doći do približavanja stavova raznih strana, u prvom redu država, i usvajanja rešenja koje je prihvatljivo za sve učesnike. Mada se pregovori mogu voditi i u vezi sa drugim pitanjima (zaključenjem međunarodnog ugovora, učlanjenjem u određenu međunarodnu organizaciju i sl.), daleko najvažniji i najinteresantniji su pregovori kao jedno od mirnih sredstava za rešavanje međunarodnih sporova.⁴

„Međunarodno pregovaranje je način rešavanja međunarodnih sporova mirnim putem i uspostavljanja međunarodnih normi ponašanja“, ističe naš raniji ambasador u SAD Živorad Kovačević.⁵ Govoreći uopšteno o pregovaranju on podvlači, na bazi proučavane literature, da je to „zajednički proces donošenja odluka, u kome strane koje su u početku imale suprotstavljene pozicije i najčešće suprotne interese nastoje da dođu do međusobno korisnog i zadovoljavajućeg sporazuma“.⁶

U tom mukotrpnom građenju sporazuma odlučujući faktor predstavlja pregovaračka veština učesnika u pregovoru. To je ključna sposobnost diplomata, o čemu je francuski diplomata u Holandiji, Nemačkoj i Poljskoj Fransoa de Kalijer (*Francois de Calliers*, 1645–1717) napisao knjigu „O načinu pregovaranja sa vladarima“ još 1716. godine. On knjigu počinje konstatacijom: „Umetnost pregovaranja sa prinčevima je tako važna da sudbina i najvećih država često zavisi od dobrog i lošeg vođenja pregovora i od stepena sposobnosti angažovanih pregovarača“.⁷

Pregovaračka veština se, takođe, strpljivo i marljivo uči i stiče kroz učenje i vežbu na najboljim školama za državnu upravu i menadžment, politikološkim i pravnim fakultetima i kod velikih pregovaračkih magova (Li Jakoka u Kanadi, Škola za ekonomsko ratovanje u Parizu, Harvardov posle diplomski kurs za državnu upravu i za međunarodne studije, i dr.).⁸

⁴ Više u (hronološkim redom): Malcolm N. Shaw, *International Law*, Cambridge, 2003, pp. 918–923; Rodoljub Etinski, *Međunarodno javno pravo*, Beograd, 2010, str. 278–280; Milenko Kreća, *Međunarodno javno pravo*, Beograd, 2010, str. 674–676; Smilja Avramov, *Međunarodno javno pravo*, Beograd, 2011, str. 599–600.

⁵ Živorad Kovačević, *Međunarodno pregovaranje*, Beograd, 2004, str. 27.

⁶ Isto, str. 26.

⁷ Kako ističe Kovačević, Kalijer već u uvodu ističe da njegova knjiga ima kao cilj „da dá ideju o ličnim kvalitetima i opštem znanju koje treba da poseduju svi dobri pregovarači, da im ukaže na staze kojima treba da se kreću i na stene koje treba da izbegnu, i da opomene one koji su se opredelili za spoljnu službu svoje zemlje da treba da se osposobljavaju da dostojno obavljaju ovu visoku, važnu i tešku dužnost pre nego što je prihvate“. Navedeno prema: Živorad Kovačević, op. cit., str. 127.

⁸ Miodrag Mitić, kao veliki poznavalac diplomatske veštine, pominje predsedanski značaj Dejtonskih mirovnih pregovora o BiH u oblasti mirnog rešavanja sporova. On tu ističe, kao jedinstveno: izbor domaćina i mesta pregovora (Vazduhoplovna američka vojna baza u Dejtonu), izbor glavnog posrednika SAD, sastav učesnika (BiH – od muslimana i Hrvata, Hrvatska i Jugoslavija, zapravo Srbija u čijoj delegaciji je i Republika Srpska), i

Jedna od stvari koja prethodi pregovaranju je dobar izbor kadrova za ovu funkciju i saznanje da je pretežni i odlučujući faktor za dobrog pregovarača znanje i obuka, a ne urođeni talenat, prirodne osobine ili sklonosti. Ovde nećemo govoriti koje sve discipline kandidati za uspješne pregovarače moraju da izuče, pre nego što dođu u poziciju da pregovaraju u ime svoje kompanije ili države. Pomenućemo šta tako osposobljeni moraju da znaju pre nego se upuste u pregovarački proces:

a) Saznanje da pregovora može biti i potreba za njima postoji jedino i ako obe ili sve strane u pregovoru imaju želju i potrebe, odnosno interes da pregovorima reše određeni problem. Ako nije tako, ili ako samo jedna strane to želi, onda se ne radi o pregovorima, već o nametanju volje ili rešenja drugoj strani (kapitulacija ili ucena, na primer);

b) Treba na početku čvrsto utvrditi šta je maksimalni interes sopstvene pregovaračke strane, šta je optimalni interes koji u pregovorima treba i moguće je postići i šta je minimalni interes prihvatljiv kao rezultat pregovora;

c) Neophodno je saznati ili dokučiti (obaveštajnim ili drugim putem) šta su interesi druge (ili drugih) strane (strana) u pregovorima, kako ne bi o pregovorima sudili samo na bazi naših očekivanih rezultata ili bili iznenađeni da i druga strane ima interese, koji mogu biti suprotstavljeni našim interesima; kao i

d) Treba znati koji su interesi medijatora ili posrednika u pregovorima da se oko njih toliko trudi, organizuje ih i troši sredstva i energiju da ih dovede do očekivanog rezultata.

3. Studija slučaja: *Pregovori Beograda i Prištine pod okriljem EU*

U slučaju *Briselskih pregovora Beograda i Prištine pod okriljem EU*, uz pretpostavku da smo utvrdili šta su interesi naše strane (Srbije) u pregovorima, morali bismo da znamo sledeće:

- *Interes Prištine*, iako dobro isfingiran i snažno podržan od najvećeg broja zapadnih sila koje su priznale samoproglašenu nezavisnost Kosova, jeste da obezbedi *de facto* priznavanje od strane Srbije nezavisnosti samoproglašene države na celoj teritoriji, zatim ukidanje „paralelnih institucija Srbije“, sprečavanje onemogućavanja pristupa Kosova međunarodnim organizacijama od strane Srbije i dalji put Kosova ka evropskim integracijama.

- *Interes zapadnih zemalja, pre svega SAD* za rešenje problema Severa Kosova i tzv. normalizaciju odnosa Beograda i Prištine, jeste prestanak finansiranja jednog dela vojnih jedinica i opreme, kao i stručnih ekipa i

---

posebno metodologiju rada (sve delegacije su se plenarno sastale samo na otvaranju i na dan završnice pregovora, a sve ostalo bilo je predmet kontakata i pregovora predstavnika SAD sa „stranama u sporu“). Videti: Miodrag Mitić, *Diplomatija – delatnost, organizacija, veština, profesija*, Beograd, 1999, str. 355.

funkcionera na teritoriji Kosova, preglasavanja u međunarodnim organizacijama oko prijema Kosova u članstvo, prebacivanja odgovornosti i troškova na EU i definitivno skidanje tog pitanja sa dnevnog reda uzburkanog sveta sa brojnim lokalnim žarištima, u kojima je SAD u ulozi svetskog policajca.⁹

– *Interes posrednika u pregovorima* – EU je, pored rečenog, nametnut i činjenicom postojanja pet zemalja članica koje, iz sopstvenih unutrašnjih i principijelnih razloga, nisu, niti žele da priznaju nezavisnost Kosova. EU smatra da bi, u slučaju postizanja sporazuma Beograda i Prištine, oko kojih se toliko trudi i politički investira, bilo lakše omogućiti da i tih pet preostalih zemalja priznaju Kosovo. To je posebno važno, jer je buduća evropska integracija Kosova nemoguća, ako se tome suprotstavi veto samo jedne, a ne pet članica EU (dobar primer je slučaj grčkog veta na makedonski put u Evropu). EU je rešena, iako to javno ne ističe, da u EU primi samo, jedino i istovremeno, i Srbiju i Kosovo, jer bi u protivnom Srbija, kada jednom bude primljena, mogla da istakne veto na prijem Kosova. Zato i ne treba da iznenadi, niti čudi, kada nemački parlamentarci u poseti Srbiji, javno i arogantno, ističu da je ulaz Srbije u EU moguć jedino ako prizna nezavisnost Kosova.¹⁰

Kada se ovo zna, a naši pregovarači bi to morali znati, pitanje datuma za početak pregovora Srbije o članstvu je skoro bespredmetno, jer će to biti aktuelno tek kada se steknu uslovi da i Kosovo bude primljeno u „paketu“, a pregovori mogu da potraju dokle god EU želi (dovoljno ilustrativan je slučaj odavno otpočetih pregovora sa Turskom, iako se zna da ona nikada neće biti primljena u EU).¹¹

Zašto onda određivanje datuma za početak pregovora naši pregovarači smatraju i trpe kao pritisak, kada se zna da i druga strana i medijator imaju svoje interese i pritiske za uspešno okončanje pregovora? Pozitivno rešenje u pregovorima je isto tako važno za delegaciju Kosova i domaćina EU, iako se oni postavljaju nadmeno,

⁹ Govoreći o američkom doprinosu uspešnom okončanju Dejtonske konferencije o BIH, američki autor ističe: „Reakcije javnosti i Kongresa na Dejtonski sporazum i američki doprinos IFOR su u najboljem slučaju bile mlake. Istraživanja javnog mnjenja su pokazivala da je javnost gotovo ravnomerno podeljena povodom toga da li SAD treba da upotrebe oružane snage u Bosni. Kongres je odražavao ove sumnje“. Videti: Robert D. Šulcenberg, *Američka diplomatija od 1900. godine*, Beograd, 2011, str. 364.

¹⁰ „Ako je davalac strana država, a posebno međunarodne organizacije, iskustvo govori da treba biti veoma pažljiv kako se te dobre usluge ne bi pretvorile ne samo u posredovanje, već i pritisak na prihvatanje rešenja koje odgovara samo jednoj strani ili je izraz posebnih interesa pružaoca usluga. Najbolji skorašnji primer za to je učešće Evropske zajednice u rešavanju jugoslovenske krize, jer se počelo od dobrih usluga, a završilo do diktata i priznanju otopljenih republika, čime je bespovratno prejudicirano rešenje spora isključivo u korist jedne, a na štetu druge strane“. Videti: Miodrag Mitić, op. cit., str. 344.

¹¹ Sporazum Turske i EEZ o pridruživanju potpisan je 12. septembra 1963. godine u Ankari, Turska je status kandidata za prijem dobila odlukom Evropskog saveta u Helsinkiju 10. i 11. decembra 1999, Evropski savet je, na sednici od 17. decembra 2004. u Briselu odredio 3. oktobar 2005. godine kao datum za početak pregovora o prijemu Turske u članstvo EU, predviđenih da traju između deset i petnaest godina. Kao što je poznato pregovori nisu ni do danas završeni, a sve ukazuje na to da nikada neće ni biti okončani, niti Turska primljena u EU.

ultimativno („uzmi ili ostavi“), kao da im do rezultata nije stalo. Radi se dakle o smišljenoj pregovaračkoj komforno-isfingiranoj poziciji kojom se delegacija Srbije pritiska na ustupke, jer joj od toga zavisi sudbina odluke Evropskog saveta o dodeljivanju datuma za početak pregovora o članstvu u EU.

Pa dobro, šta ako na sednici u junu 2013, Evropski savet ne odobri Srbiji datum za početak pregovora? Je li to kraj sveta ili kraj naših nastojanja da uđemo u EU? Da li je EU, u ovako teškoj unutrašnjoj ekonomskoj situaciji, spremna da nas uskoro primi u članstvo? Budimo realni. Šta ćemo time dobiti? Biti u poziciji Bugarske, Rumunije, Kipra, sutra možda Hrvatske ili Slovenije.

Zašto smo uopšte toliko javno pričali o našim željama da, po svaku cenu, uspešno završimo pregovore, kako bismo dobili taj famozni datum za pregovore? Time smo sasvim ugrozili svoju pregovaračku poziciju i sveli je na stranu prinuđenu na maksimalne ustupke. Time smo dali pregovaračku prednost suprotnoj (i medijatorskoj) strani u pregovorima, koje nam zato i diktiraju tekst konačnog sporazuma i nameću rešenja koja nam uopšte ne odgovaraju.

Kada je reč o pregovaračkoj taktici, zašto u sredini pregovora nismo napravili stvarni ili isfingirani prekid, ako smo nezadovoljni što se samo od nas traže ustupci? To bi onda nateralo drugu (i medijatorsku) stranu da razmisle i učine neke ustupke ka srednjem ili optimalnom rešenju.¹²

Ispostavilo se da smo, posle osme, neuspešno završene runde pregovora, nezadovoljni ponuđenim opcijama sporazuma, napravili prekid i posle očiglednih pritisaka EU i SAD doveli do toga da se ponude povoljnije opcije koje smo, na kraju, prihvatili i parafirali. Ovo je jasna potvrda jedne od naših napred iznetih pomoćnih hipoteza.

Zašto nismo upotrebili argument da, za nametnuto nepovoljno rešenje, ispod svog minimalnog interesa, moramo da konsultujemo naš narod (ili Srbe na Kosovu) na referendumu, za koji se zna da bi odbio nametnuto rešenje, nego se vadjamo i jadamo što nismo postigli bolji rezultat?

Očigledno da naši pregovarači moraju imati ne samo pregovaračku veštinu na potrebnom nivou, već i političku podršku, kako bi zaštitili nacionalni interes u komplikovanim i teškim okolnostima.¹³

¹² Govoreći o osnovnim principima rešenja putem pregovora, Živorad Kovačević ističe uravnoteženost, kao jedan od osnovnih principa rešenja: „Okvir za sporazum mora dati ponešto svakoj od strana u sporu u pogodbi koja bi trebalo da bude bar grubo izbalansirana. Jedino tako se može očekivati da ona bude prihvaćena“. Videti: Živorad Kovačević, op. cit., str. 160.

¹³ Još 2008. godine, u knjizi *Savremeni međunarodni odnosi*, u odeljku „Kosovski problem kao izuzetak ili pravilo“, na ovu temu sam pisao: „Utisak je da u pregovaračkom procesu, takođe, nismo mnogo pametno postupali: mi smo od situacije da nas Kosovo ne interesuje, da je ono izgubljeno, da je do ovakve situacije došlo greškom prošlog režima, došli do toga da ne predlažemo optimalno ili više mogućih rešenja, već smo išli na krajnje rešenje koje nama odgovara, a to je da nema govora o nezavisnosti, nema govora o podeli, nema govora o bilo kakvom drugom rešenju... Rešenje je moglo da bude, između ostalih, i da su naša delegacija, naša diplomatija ili naša politika, zatražile od EU da zaustavi razmatranje kosovskog problema sve dok čitav Zapadni Balkan, po ubrzanoj proceduri, ne uđe u EU, a onda ćemo se u okviru nje, u porodici evropskih naroda, dogovarati o rešenjima“. Dalje se

4. Sposobnost da se kaže „NE“

U međunarodnim pregovorima, kao i u životu, potrebni su smelost i umeće da se kaže „NE“. Ovo je i uobičajena taktika u pregovaranju i očekivani odgovor u situacijama kada se pokušava nametnuti maksimalni zahtev jedne strane u pregovorima. Nije slučajno da se pregovarači koji umeju da kažu „NE“ smatraju ozbiljnim ili, kako se to obično kaže, „tvrdim“ pregovaračima koji se upravo zbog toga i respektuju.

Ne vidimo šta bi nas sprečavalo da primenimo tu taktiku, ako su nam uslovi koje pokušavaju da nam nametnu potpuno neprihvatljivi i nisu rezultat pregovora, već predstavljaju ultimatum. Kako očekujete da vas respektuju kao učesnika u pregovorima, kada se vi sami ne respektujete ili dopuštate da vam se nameće tuđa volja, bez uvažavanja vaših zahteva?

Ukoliko nam je stalo do pozitivnog stava medijatora u pregovorima, u ovom slučaju EU, ili glavnog „sponzora“ kosovske strane – SAD, *zašto im nismo uputili zvanični demarš u kome bi taksativno naveli od čega se sve, u postupku pregovaranja bona fides, naša strana odrekla od početne pregovaračke pozicije, i upitali da li se druga strana u pregovorima bilo čega odrekla?*

Kakvi su to pregovori u kojima se očekuje da samo jedna strana popušta, a druga se čvrsto drži početnih pozicija? Otvoreno se moglo istaći da ovde nema ni reči o pregovorima i da mi na takav postupak ne pristajemo, očekujući da medijatori i „sponzori“ utiču na drugu stranu da se korektnije postavlja.

To naravno ne bi smelo da bude opravdanje za neuspeh pregovora, ali bi smanjilo pritisak na našu stranu i odgovornost za neuspeh „pregovora bez pregovora“.

Ovo bi istovremeno bila i dobra priprema za izricanje našeg NE na ovakav pristrasan i jednostran pristup medijatora – EU, i glavnog „sponzora“ kosovske strane – SAD, u pregovorima koje su zahtevali, kao put ka normalizaciji odnosa Beograda i Prištine, ali i iz sopstvenih interesa. Bez obzira na njihovo očekivano neraspoloženje prema našem odbijanju ultimatum, koje će svakako biti praćeno pretnjama, daljim pritiscima i uslovljavanjima. Na to treba biti spreman i razložno primati sve te formalne i neformalne arogantne zahteve i pretnje, jer smo svesni koliko je i njima važan uspešan završetak pregovora, a ne samo nama.

Ako nas ovako tretiraju u pregovorima, u koje smo ušli sa željom da postignemo pozitivno i obostrano prihvatljivo rešenje, kako će nas (kao meke i slabe pregovarače) tretirati u pregovorima za članstvo u EU, koji imaju 34 teških poglavlja i koji mogu trajati u nedogled. Zemlje koje su kroz taj proces pripremnih pregovora već prošle (npr. Hrvatska) ističu da se radi pre o teškim ispitima ili domaćim zadacima koje treba dobro pripremiti i položiti, nego o pregovorima. Ukoliko toga nismo svesni, onda smo

---

tekstu razmatraju prednosti ovakvog predloga i analiziraju druga moguća rešenja koje smo, kao predloge, mogli da stavimo na sto.

Videti: Vladimir Prvulović, *Savremeni međunarodni odnosi*, Beograd, 2008, str. 37–41.

stvarno u teškoj situaciji i podložni prihvatanju nametnutih rešenja, bez stvarnih pregovora i bez vođenja računa da se zadovolje makar minimalni interesi iz naše početne pregovaračke pozicije. A to bi zapravo bio potpuni neuspeh navodnih pregovora i, što je još važnije, time bismo pokazali da ćemo i ubuduće biti žrtve nametnutih rešenja.

Kao što se može zaključiti, pregovaračka veština, samopoštovanje i smelost naših javnih funkcionera, nužan su uslov dobrog postavljanja u međunarodnim odnosima, koji se sve manje baziraju na principima suverene jednakosti država, a sve više na supremaciji jedne sile i njenih saveznika. Toga moramo biti svesni i pre polaska na početak pregovora o svakom pitanju od nacionalnog interesa.

5. Zaključne napomene

U ponedeljak, 8. aprila 2013. godine, Vlada Republike Srbije saopštila je i zvanično prosledila EU odgovor na predložena rešenja za okončanje pregovora Beograda i Prištine o Kosovu.¹⁴ Kao što se i očekivalo i kao što su zatražili konsultovani šefovi poslaničkih grupa u Skupštini Srbije, Srpska pravoslavna crkva, rukovodstvo najveće političke partije SNS i organi Srba sa Kosova, odgovor je bio „NE“ za ponuđene modalitete koji nisu vodili računa o najosnovnijim našim zahtevima, ali „DA“ za nastavak pregovora, bez obzira na pritisak famoznog datuma za početak naših pregovora o članstvu u EU. Doneta je, kako se čini, racionalna i opravdana odluka kojom se odbacuju ultimatum i pritisci, vremenski tesnaci i pretnje.

Najpre, želimo da ukažemo na to da su se naša osnovna i pomoćne hipoteze, u toku razrade ove teme i praćenja događaja, uglavnom, na ovaj ili onaj način, potvrdile. To je sada savim jasno.

Ali šta dalje? Koji su mogući modaliteti rešenja za novonastalu situaciju, za koje ćemo se zalagati u nastavku pregovora sa Prištinom pod okriljem EU, ako do njih dođe?

Budući da u ranijim fazama i pokušajima nalaženja rešenja za Sever Kosova i opstanak Srba na Kosovu, nismo prihvatili tzv. „Ahtisarijev

¹⁴ Vlada ne može da prihvati ponuđena rešenja koja su usmeno saopštena našem timu, jer ne garantuju ljudska prava, opstanak i bezbednost Srba na Kosovu, kaže srpski premijer Dačić. „Takav dogovor nije sprovodiv i ne bi doveo do konačnog i održivog rešenja“, rekao je premijer Ivica Dačić. Premijer je ovlašćen da obavesti EU o toj odluci. Sporazum zasnovan na ponuđenim principima, dodao je premijer, ne bi doveo do konačnog i održivog rešenja i preovladavanja sadašnjeg stanja na KiM. Vlada je istovremeno potvrdila opredeljenost da se mirnim putem kroz dijalog dođe do trajnog rešenja koje će biti čvrst osnov za izgradnju trajnog mira. „Dosadašnjim učešćem u dijalogu i spremnošću na kompromis Vlada Srbije je pokazala iskrenu rešenost da se postigne sveukupni dogovor“, rekao je Dačić, koji je ministrima pročitao predložene zaključke. Za „zaključak o potrebi nastavka dijaloga sa predstavnicima privremenih institucija samouprave u Prištini uz posredovanje EU“ glasali su svi prisutni članovi Vlade. Internet, www.b92.net/vesti, 09/04/2013.

plan“,¹⁵ a Priština smatra svojim najvećim ustupkom prihvatanje tog plana (i ne prihvata tzv. „Ahtisarijev plan plus“),¹⁶ šta naši pregovarači, kao moguće rešenje položaja Srba na KIM, mogu da predlože?¹⁷

Pre svega ona rešenja koja, kao pozitivni presedani, postoje u evropskoj i međunarodnoj praksi i, već decenijama, uspešno funkcionišu. I koje su međunarodna zajednica i EU već prihvatile.

¹⁵ Tekst plana Martija Ahtisarija za Kosovo i Metohiju, koji se sastoji od Opštih principa (sa 14 članova) i 13 aneksa, objavljen je, kao specijalni dodatak *Glasa javnosti*, 25. aprila 1999. godine. Internet, <http://www.glas-javnosti.rs/dodaci/plan-martija-ahtisarija-za-kosovo-i-metohiju>, 25/04/2013. U članu 1. Opštih principa se kaže:

„Kosovo treba da bude multietničko društvo koje će, preko svojih zakonodavnih, izvršnih i pravosudnih institucija, i uz puno poštovanje vladavine prava, sprovesti svoju demokratsku vladu.

Vršenje javne vlasti na Kosovu treba da se zasniva na jednakosti svih građana i maksimalnom poštovanju međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i na unapređenju i zaštiti prava i doprinosa svih njegovih zajednica i njihovih pripadnika. Kosovo treba da usvoji ustav. Ustav Kosova treba da propiše i garantuje pravne i institucionalne mehanizme koji su neophodni da se osigura da se Kosovo vladu po najvišim demokratskim standardima, i da se promoviše miroljubiva i prosperitetna egzistencija svih njegovih stanovnika. Ustav treba da sadrži, ali da nije ograničen samo na principe i odredbe koje su iznete u Aneksu I ovog rešenja.

Kosovo treba da ima otvorenu tržišnu ekonomiju sa slobodnom konkurencijom. Kosovo treba da ima pravo da ugovara i sklapa međunarodne sporazume i pravo da traži članstvo u međunarodnim organizacijama. Zvanični jezici Kosova treba da budu albanski i srpski.

Kosovo treba da ima sopstvene, posebne, nacionalne simbole, uključujući tu zastavu, grb i himnu, koji će odražavati njegov multietnički karakter.

Kosovo ne sme da ispostavlja teritorijalne zahteve protiv i ne sme da traži ujedinjenje ni sa kojom državom ili delom neke države. Kosovo treba u potpunosti da saraduje sa svim entitetima koji su uključeni u implementaciju Rešenja i da preduzme sve obaveze iz Rešenja. Kosovo i Republika Srbija se pozivaju da u dobroj veri saraduju po pitanjima vezanim za implementaciju i realizaciju uslova ovog rešenja.

Međunarodna zajednica će vršiti nadzor, nadgledanje i imaće sva neophodna ovlašćenja da osigura delotvornu i efikasnu implementaciju ovog rešenja, kao što je izloženo u aneksima IDŽ, DŽ i DŽI. Kosovo takođe treba da uputi poziv međunarodnoj zajednici sa ciljem da mu pomogne da uspešno ispuni svoje obaveze.“

¹⁶ Jedan osvrt na *Ahtisarijev plan plus* videti kod: Džerard Galuči, *Kosovo – kako bi mogao da izgleda 'Ahtisari plus'*, Internet, <http://www.transconflict.com/2011/07/kosovo-kako-bi-mogao-da-izgleda-ahtisari-plus/>, 01/05/2013.

¹⁷ „Šta predviđa plan Ahtisari plus za sever KiM“: Manje od autonomije srpskog entiteta u BiH, a više od autonomije u originalnom Ahtisarijevom planu; bez prisustva bezbednosnih struktura, institucija lokalne samouprave izabranih po srpskim izbornim zakonima i srpskog sudstva; institucije zdravstva, školstva, visokog obrazovanja mogu da se odvijaju po programu Srbije, ali samo ukoliko ih odobre centralne institucije u Prištini; dozvoljeno je finansiranje ovih institucija, ali sa tačno određenim specifikacijama preko takozvane „centralne banke u Prištini“; predmet razgovora bi bila raspodela poreza i carina, da li da sve ide srpskim opštinama ili njima samo deo iz prištinskog budžeta; zasebna jedinica kosovske policije za zaštitu spomenika i kulturnog i istorijskog blaga; predmet dogovora takođe bi moralo da bude sudstvo, odnosno koje zakonodavstvo bi se primenjivalo. B. Mitrinović, Internet, www.politika.rs/.../Platforma-o-Kosovu-ili-Ahtisari-plus.lt.html.

To je najpre, *specifičan položaj i visoka i celovita autonomija oko 30.000 Šveđana (manjine) na Olandskim ostrvima u sastavu Republike Finske*.¹⁸ Treba dobro proučiti ovaj primer i sva prihvaćena ovlašćenja koja ova etnička zajednica ima, na zadovoljstvo i kao dodatni razlog dobrih odnosa Kraljevine Švedske i Republike Finske, koje su obe članice Evropske unije. Ako ustanovimo, u toku priprema, da je ovakvo rešenje dobra solucija i kao konačan rezultat naših pregovora, treba na njemu čvrsto insistirati. Možemo pretpostaviti da bi Evropska unija takvu soluciju mogla da podrži i utiče na Prištinu da je prihvati.

Drugi mogućí model rešenja, mogao bi biti *položaj i specifična, suštinska autonomija austrijskog stanovništva (manjine) u pokrajini Alto Adiđe (Južnom Tirolu), koji pripada Italiji*.¹⁹ Ovo je decenijama bio veliki problem u

¹⁸ Alandska ostrva (ponekad se nazivaju i Olandskim) su autonomna, demilitarizovana i jednojezična švedska pokrajina Finske. Ovaj arhipelag se nalazi na ulazu u Botnijski zaliv u Baltičkom moru, na pola morskog puta između Finske i Švedske. Alandi se sastoje od 292 mala ostrva, od kojih je svega 65 naseljeno. Na njima dominira švedski živalj (95%), dok je etničkih Finaca jedva 4,36%. Alandska ostrva se nalaze u sastavu Finske, s tim da uživaju veoma široku autonomiju, koju, pored ostalog, karakterišu potpuna dominacija švedskog jezika u svim porama javnog života, vrlo široka sloboda u uređenju unutrašnjih pitanja, regionalno državljanstvo i dr. Kada je Finska decembra 1917. godine proglasila svoju nezavisnost, ostrvljanima je ponuđen određen oblik lokalne samouprave sa pravom da imaju sopstvenu legislativu (nabrzinu pripremljen *Zakon o autonomiji Alanda*, usvojen 6. marta 1920). Međutim, stanovnici Alanda nisu bili voljni da prihvate tu ponudu, te su i dalje radili na ujedinjenju sa Švedskom. U takvoj situaciji posredovala je V. Britanija koja je uticala da se čitava stvar prosledi novoosnovanoj svetskoj organizaciji – Društvu naroda. Pregovori između ovlašćenih predstavnika Finske i Švedske bili su vrlo uspešni, tako da je Savetu Društva naroda već 27. juna 1921. godine podnet tekst sporazuma kojim su dve zemlje postigle saglasnost (ugovor poznat kao *Alandski sporazum*, eng. *Aland Agreement*), koji ga je jednoglasno usvojio. Suština Alandskog sporazuma ogledala se u tome što je on bliže uređio niz najvažnijih pitanja, određivši osnovne principe kojima su postavljeni temelji pravnog položaja Alandskih ostrva i njihovih stanovnika (...) 1) nastava na Alandima obavljaće se na švedskom jeziku; 2) pravo svojine na zemlju biće rezervisano isključivo za Alandane; 3) biračko pravo na lokalnim izborima za alandski parlament biće rezervisano isključivo za stanovnike Alanda; 4) samo lice koje prihvate sami Alandani može biti postavljeno za guvernera, tj. najvišeg predstavnika Republike Finske na Alandima; (...) 5) Alandi imaju pravo na deo prihoda od poreza; 6) nadzor nad ostvarivanjem sporazuma vršiće Društvo naroda. Parafrazirano prema: Boris Krivokapić, „Alandska ostrva – osam decenija široke autonomije“, u: Boris Krivokapić (ur.), *Alandska ostrva – primer uspešne autonomije*, Beograd, 2001, str. 7, 8, 12, 14, 18, 19, 20. (Iz navedenog se vidi aktuelnost i evidentna relevantnost ovog primera za aktuelne pregovore Beograda i Prištine – prim. V. Prvulović).

¹⁹ *Trentino-Alto Adiđe, odnosno Južni Tirol*, je područje koje je skoro šest vekova (od 1363. do 1918) bilo deo Habsburškog carstva, ali je Senžermenskim ugovorom o miru (1919) pripalo Italiji. Prema podacima iz 1991. godine 287.503 stanovnika ovog područja govori nemački, a samo 116.914 italijanski jezik. Poseban status nemačke jezičke manjine predviđen je austrijsko-italijanskim sporazumom od 5.9.1946. o položaju nemačke manjine u oblasti Alto Adiđe (Južni Tirol), datim kao prilog 4. uz Mirovni ugovor sa Italijom (poznat kao sporazum Gruber – De Gasperi). Konkretno, njime je stanovnicima južnotirolskih provincija Bolcano Trentino koji govore nemački, garantovana puna ravnopravnost sa stanovništvom koje govori italijanski. U istu svrhu su im priznata i posebna prava: pravo na obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi na

odnosima dve susedne države, ali je posle dugih, mučnih pregovora, pritisaka i pretnji nađeno rešenje koje zadovoljava obe strane i koje je postalo osnova njihovih dobrih odnosa. Obe ove države su članice EU, a evropska i međunarodna zajednica ovakvo rešenje prihvata i registruje kao pozitivan presedan. Treba dobro proučiti sve aspekte autonomije Austrijanaca u Južnom Tirolu i, ukoliko nam ono ili njegovi neki aspekti odgovaraju, treba istaći da bi bilo prihvatljivo kao rezultat naših pregovora. Nema razloga sumnjati da bi EU mogla da verifikuje i podrži oba ova navedena, već dostignuta rešenja.

Ako smo odlučni da rešimo ovaj problem i ne ostavljamo za generacije koje dolaze, moramo dobro pripremiti maksimalnu, optimalnu i najmanju moguću varijantu rešenja koje ćemo tokom nastavka pregovora braniti i vešto predlagati. Radi se o dugoročnim i ključnim rešenjima za opstanak srpske i drugih nealbanskih zajednica na samoproglašenom Kosovu, kao i garancijama za neprocenjivo vredne spomenike srpske duhovnosti i nasleđa na Kosovu. To mogu da postignu i obezbede samo veoma vešti i čvrsti pregovarači, uz jedinstvenu podršku srpskog naroda i političkih institucija.

Posle pauze, nastale odbijanjem Beograda da potpiše nametnuti predlog sporazuma u kome su bili zanemareni svi srpski zahtevi, visoka predstavica EU za spoljne poslove Ketrin Ešton sazvala je novu, devetu, a zatim i desetu rundu pregovora na kojoj je, posle intenzivnih konsultacija sa Vašingtonom i Prištinom, iznela mnogo povoljniju ponudu.

Srpska strana je intervenisala oko tačke 14. predloga, kroz koji su predlagači hteli „na mala vrata“ da uvedu obezbeđivanje članstva Kosova u UN. Pošto je to srpska strana kategorički odbila, pozivajući se na usvojeni princip neprejudiciranja pitanja statusa, taj član je izmenjen u smislu da jedna i druga strana (Beograd i Priština) neće ometati jedna drugu na putu evropskih integracija. To je bilo prihvatljivo i za srpsku stranu, iz napred navedenih razloga. Time su se stekli uslovi da srpska strana, nakon pregovara koji su u desetoj rundi trajali skoro 15 sati, u petak 19. aprila 2013. godine, u kasnim večernjim satima, stavi paraf na Predlog teksta sporazuma.²⁰

---

maternjem jeziku; ravnopravna upotreba nemačkog jezika u državnim ustanovama; ravnopravnost u pogledu pristupa i javne službe; pravo na vraćanje ranijih nemačkih prezimena; autonomija u zakonodavnoj i upravnoj oblasti. Dakle, posle niza godina međusobnog sporenja Italije i Austrije, ministri inostranih poslova dve države su, po ovom pitanju, u Kopenhagenu 1969. godine potpisali tzv. Paket mera i Kalendar operacija. Njime se italijanska vlada obavezala da prilagodi svoje zakonodavstvo dogovorenim merama u cilju obezbeđenja predviđene autonomije. Ubrzo nakon toga (1972) donet je novi Statut Pokrajine. Parafrazirano prema: Boris Krivokapić, Službena upotreba jezika u međunarodnom pravu i novijem zakonodavstvu nekih evropskih država, Centar za antiratnu akciju, Beograd, 2004, str. 206–208. Analogija sa problemima i temama pregovora Beograda i Prištine je indikativna (prim. V. Prvulović).

²⁰ Tekst sporazuma koji su 19. aprila 2013. godine u Briselu parafirali premijer Srbije Ivica Dačić i kosovski premijer Hašim Tači, objavila je odmah po potpisivanju beogradska štampa. Videti: *Belgrade – Kosovo Agreement Text Published*, Internet, <http://inserbia.info/>

Saopšteno je da će taj tekst predloga ići na usvajanje na sednici Vlade Republike Srbije, u ponedeljak 22. aprila 2013. (na kome ga je Vlada jednoglasno usvojila), pa zatim na sednicu Skupštine Srbije, u petak 26. aprila (na kojoj ga je Skupština usvojila velikom većinom glasova), nakon čega je potrebno zvanično izvestiti Evropsku komisiju da je Sporazum o normalizaciji odnosa Beograda i Prištine usvojen od strane srpskog parlamenta. Naravno, ostaje veliki posao pred najvišim organima Republike Srbije da obezbede pristanak Srba sa Kosova i njihovih institucija za postignuti sporazum i, što je još važnije, za njegovu primenu.

U tome, za sada, ima velikih problema, jer su ga predstavnici Srba sa Severa Kosova odbili. Trenutno se vode razgovori predstavnika četiri srpske opštine sa Severa Kosova sa Vladom Republike Srbije, da se prevaziđu

---

news/2013/04/belgrade-kosovo-agreement-text-published/, 01/05/2013. Sporazum sadrži 15 tačaka u okviru kojih je predviđeno: uspostavljanje Zajednice/asocijacije srpskih većinskih opština na Kosovu (ZSO), a članstvo je otvoreno i za druge opštine uz saglasnost članica; da će Zajednica imati osnivački statut. Može biti ukinuta samo odlukom opština koje su u njenom sastavu. Pravne garancije će biti odgovarajući zakoni i Ustavni zakon (uključujući donošenje odluka dvotrećinskom većinom); da će struktura Zajednice biti zasnovana na istim osnovama na kojima počiva Statut asocijacije kosovskih opština, odnosno imaće predsednika, potpredsednika, skupštinu i veće; da će opštine članice, u skladu sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi i kosovskim zakonima imati pravo da sarađuju u sprovođenju svojih ovlašćenja kolektivno preko zajednice. Zajednica će imati puni nadzor u oblastima ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, urbanog i ruralnog planiranja; da Zajednica/asocijacija ima i dodatne nadležnosti, koje na nju mogu da prenesu centralne vlasti u Prištini; da će Zajednica imati predstavničku ulogu pri centralnoj vlasti, kao i mesto u lokalnim, savetodavnim telima u tu svrhu. Kako bi se navedeno sprovelo, predviđa se funkcija monitoring; da će postojati jedna policijska snaga na Kosovu koja će se zvati kosovska policija. Čitava policija sa severa Kosova treba da bude integrisana u okvire kosovske policije. Plate će isplaćivati jedino kosovska policija; da će pripadnicima drugih bezbednosnih srpskih struktura biti ponuđeno mesto u odgovarajućim kosovskim strukturama; da će četiri opštine sa većinskim srpskim stanovništvom (Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok, Leposavić) na severu Kosova dobiti regionalnog komandanta policije. Komandant treba da bude kosovski Srbin, kojeg će imenovati MUP, a na osnovu predloga koji će dostaviti predsednici četiri opštine u ime zajednice. Sastav policije na severu odražavaće etnički sastav stanovništva ove četiri opštine (biće još jedan regionalni komandant za opštine Južna Mitrovica, Srbica, Vučitrn). Regionalni komandant četiri severne opštine sarađivaće sa drugim regionalnim komandantima; da će pravosuđe biti integrisano i radiće u okvirima pravnog sistema Kosova. Apelacioni sud u Prištini će formirati panel sudija i u njemu će većinu činiti sudije kosovski Srbi. Oni će biti nadležni za sve opštine sa većinskim srpskim stanovništvom. Odeljenje apelacionog suda, sastavljeno od administrativnog osoblja i sudija, imaće stalno sedište u Severnoj Mitrovici (Okružni sud Mitrovica). Svaki panel ovog odeljenja biće sastavljen većinski od sudija kosovskih Srba. U zavisnosti od prirode predmeta sudiće nadležne sudije; održavanje opštinskih izbora na severu u 2013, uz podršku OEBS i po zakonima Kosova i međunarodnim standardima; da do 26. aprila bude sačinjen plan za implementaciju, koji će imati određeni vremenski rok. U sprovođenju dogovora mora se poštovati princip transparentnosti finansiranja; obaveza obe strane da intenziviraju razgovore o telekomunikacijama i energetici i da ih završe do 15. juna 2013; da je dogovoreno da dve strane neće jedna drugu blokirati, niti podsticati druge da blokiraju napredak neke od strane na njenom evropskom putu; da dve strane formiraju Odbor za primenu dogovora uz podršku Evropske unije. Na kraju teksta srpski premijer Ivica Dačić je rukom dopisao: „Ovim potvrđujem da je ovo tekst predloga o čijem prihvatanju ili odbijanju će obe strane podneti svoje odluke“.

problemi koji su izazvali njihovo odbijanje. Pominje se mogućnost održavanja referenduma za građane Republike Srbije, na kome bi bilo odlučeno da li se sporazum prihvata ili ne. Bez toga ovaj Sporazum bi ostao mrtvo slovo na papiru i ne bi omogućio dalji put Srbije ka EU.

U međuvremenu, u sredu 24. aprila,²¹ formirani su timovi Beograda i Prištine za pregovore o modalitetima i tempu sprovođenja usvojenog sporazuma, što je uslov za dobijanje datuma za početak pregovora Srbije o članstvu u EU i za odobravanje pripreme Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) Kosova sa EU, koji navodno treba da se usvoje na sednici Evropskog saveta šefova država i vlada, 25. juna 2013. godine. U Briselu je održana njihova prva sednica na kojoj nije došlo do dogovora, ali će se pregovori o tome nastaviti.

Izgleda da je tako tema koja je bila povod za ovaj članak uspešno prevladana, mada je to samo početak dugog puta Srbije na putu ulaska u EU. Međutim, zaključci koje smo u članku izložili imaju trajni značaj za buduće pregovore o pridruživanju Srbije u EU, ali i za druge pregovore koji Srbiji predstoje u međunarodnim odnosima.

Bibliografija

1. Avramov, Smilja, *Međunarodno javno pravo*, Akademija za diplomatiju i bezbednost, Beograd, 2011.
2. Ćirić, Jovan (ur.), *Kosmet – Gordijev čvor*, Tematski zbornik radova, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2008.
3. Dugin, Aleksandar, *Osnovi geopolitike I–III*, Ekopres, Zrenjanin, 2004.
4. Etinski, Rodoljub, *Međunarodno javno pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2010.
5. Galuči, Džerard, *Kosovo – kako bi mogao da izgleda ‘Ahtisari plus’*, Internet, <http://www.transconflict.com/2011/07/kosovo-kako-bi-mogao-da-izgleda-ahtisari-plus/>.
6. Kovačević, Živorad, *Međunarodno pregovaranje*, Filip Višnjić, Diplomatska akademija, Beograd, 2004.
7. Kreća, Milenko, *Međunarodno javno pravo*, Pravni fakultet u Beogradu, Beograd, 2010.
8. Krivokapić, Boris, *NATO agresija na Jugoslaviju – sila iznad prava*, Čigoja štampa, Beograd, 1999.
9. Krivokapić, Boris, *Službena upotreba jezika u međunarodnom pravu i novijem zakonodavstvu nekih evropskih država*, Centar sa antiratnu akciju, Beograd, 2004.
10. Krivokapić, Boris (ur.), *Alandska ostrva – Primer uspešne autonomije*, Institut za uporedno pravo, Forum za etničke odnose, Beograd, 2001.
11. Mitić, Miodrag, *Diplomatija – delatnost, organizacija, veština, profesija*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1999.

²¹ Prema tački 12. Predloga sporazuma do 26. aprila treba da bude sačinjen plan za implementaciju dogovorenog koji će imati određeni vremenski rok.

12. Naj, Džozef, *Kako razumevati međunarodne sukobe*, Stubovi kulture, Beograd, 2006.
13. Perazić, Gavro, *Rambuže ili rat*, Novinsko-izdavački centar Vojska, Beograd, 2001.
14. Petrović, Slavoljub Đera, *Diplomatski praktikum*, DTA Trade, Beograd, 2004.
15. Pribičević, Ognjen, „Pet modela za Kosmet: od Severne Irske do dve Nemačke“, *Blic Online*, 27/11/2011.
16. Prvulović, Vladimir, *Savremeni međunarodni odnosi*, Megatrend univerzitet, Beograd, 2008.
17. Shaw, Malcolm N., *International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
18. Šaltiel, Florons, *Proces odlučivanja u Evropskoj uniji*, FEFA i Zavod za udžbenike, Beograd, 2010.
19. Šulcinger, Robert D., *Američka diplomatija od 1900. godine*, Udruženje za studije SAD u Srbiji, Beograd, 2011.
20. Tomić, Duško, *Kosovska kriza i novi svetski poredak*, GP Novi dani, Beograd, 2000.
21. Zolo, Danilo, *Invoking Humanity – War, Law and Global Order*, Continium, London, New York, 2002.

Prof. dr Vladimir PRVULOVIĆ

**NEGOTIATION SKILLS IN INTERNATIONAL RELATIONS
(CASE STUDY: NEGOTIATIONS BETWEEN BELGRADE AND PRISTINA
UNDER THE AUSPICES OF EU)**

ABSTRACT

The paper analyses the problems, variants, strategy and negotiation skills of the Serbian representatives in talks with Priština under the auspices of the European Union in Brussels.

The first part discusses the need for a high level of expertise and training of public officials and negotiators in order to be able to achieve high results in the protection of state interests. Based on the views presented in the article we have come to the following conclusion: We cannot improve our foreign policy position without public officials who are especially trained and responsible for those functions and are also willing to work in general (not the party) interests. Without trained, prepared and verified negotiators with hard negotiation skills, there is no success in international negotiations. There are no successful negotiations without a solid, pre-arranged and detailed negotiation strategy for each possible course of negotiations. If the negotiations are conducted under pressure and with an imposed solution, these are not negotiations but an ultimatum and, as such, they should be dismissed.

Key words: Public functions, public officials, international negotiations, negotiation skills, negotiation strategies, ultimatum.